

**Szkice
z dziejów obozów w Lambsdorf/Łambinowicach
Historia i współczesność**

Zeszyt 7

pod redakcją naukową Kamila Webera

Opole 2024

Recenzent
Tomasz Przerwa

Projekt okładki
Marek Krajewski

Redakcja stylistyczno-językowa i korekta
Maria Szwed

Skład
Janina Drozdowska

Tłumaczenie streszczeń na j. angielski i artykułu:
Historie niewypowiedzianego piekła – Żydzi izraelscy jako jeńcy wojenni
w nazistowskiej niewoli
na j. polski *Jacek Jędrzejowski*

© Copyright by Centralne Muzeum Jeńców Wojennych, 2024

ISBN 978-83-61801-52-8

Wydawnictwo Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych
45-017 Opole, ul. Minorytów 3, tel./fax (77) 453 78 72, 453 92 16
e-mail: cmjw@cmjw.pl www.cmjw.pl

Druk
Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża w Opolu
45-007 Opole, ul. Katedralna 8A, tel. 77 44 171 40
www.wydawnictwo.opole.pl
Nakład: 300 egz. Objętość 10,25 ark. druk.

Spis treści

TALYA KLAYNER-DAYAGI, Historie niewypowiedzianego piekła – Żydzi izraelscy jako jeńcy wojenni w nazistowskiej niewoli <i>Narrating Un-Told Hell: Jewish-Israeli POWs in Nazi Captivity</i>	7 33
PIOTR JĘDOROWICZ, Pismo Święte odnalezione w Sowinie – punkt wyjścia do rekonstrukcji losów brytyjskich jeńców wojennych Stalagu VIII B Lamsdorf <i>A copy of the Holy Bible found in Sowin – the starting point for reconstruction of the vicissitudes of British POWs in Stalag VIII B Lamsdorf</i>	35 55
KAMIL WEBER, Jeden z 48 tysięcy. Dzienniki Williama Shieldsa <i>One of 48 thousand. William Shield's diaries</i>	57 78
MARIA BULA, Elfriede Hannak – stenotypistka ze Stalagu VIII B (344) Lamsdorf <i>Elfriede Hannak – a shorthand typist at Stalag VIII B (344) Lamsdorf</i>	79 98
MAREK MICHALSKI, RITA RATTI, DAWID KOBIAŁKA, VALTER MARCHETTO, GIAN LUCA CHIERICATI, Sprawa pochówków jeńców włoskich na Starym Cmentarzu Jenieckim w Łambinowicach <i>The issue of Italian POWs' burials in the Old POW Cemetery in Łambinowice</i>	100 128
DAWID KOBIAŁKA, KAMIL KARSKI, MICHAŁ PAWLETA, Projekt „Nauka dla społeczeństwa, społeczeństwo dla nauki w Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach” <i>The project “Science for Society, Society for Science at the Site of National Remembrance in Łambinowice”</i>	129 151

WIESŁAW KARLIŃSKI, Wydobywanie historii – reportaż z prac wykopaliskowych przeprowadzanych w ramach programu „Nauka dla społeczeństwa, społeczeństwo dla nauki w Miejscu Pamięci Narodowej w Łambinowicach”	153
<i>Extracting history – a reportage on the excavation works conducted within the program “Science for Society, Society for Science at the Site of National Remembrance in Łambinowice”</i>	159

Autorzy

MARIA BULA – historyk, absolwentka Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego, doktorantka Szkoły Doktorskiej UO i pracownik Działu Naukowego Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych. Autorka artykułów dotyczących relacji polsko-niemieckich w XX w. oraz załogi obozowej Stalagów VIII B i 318/VIII F (344) Lamsdorf.

GIAN LUCA CHIERICATI – absolwent ekonomii i handlu. Członek kilku stowarzyszeń i towarzystw historycznych, m.in. Amici del Parco della Battaglia. Znanca nowożytnej i współczesnej historii wojskowości, autor wielu publikacji naukowych, np. *Riciätt an guära – Storie dei Recettesi al fronte 1915–1918*.

PIOTR JĘDOROWICZ – prawnik, pracownik Działu Zbiorów i Konserwacji Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych, absolwent Podyplomowego Studium Muzeologicznego w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W Centralnym Muzeum Jeńców Wojennych odpowiada m.in. za tworzenie dokumentacji pozyskiwania i zarządzania kolekcją muzealiów oraz kontaktami z osobami zainteresowanymi przekazaniem obiektów do zbiorów.

WIESŁAW KARLIŃSKI – nauczyciel języków obcych, dziennikarz, podróżnik, poeta haiku. Autor kilkuset reportaży krajoznawczych i kulinarnych publikowanych w prasie ogólnopolskiej. Laureat wielu konkursów turystycznych i literackich w kraju i za granicą. Propagator aktywnego trybu życia seniorów.

KAMIL KARSKI – dr, archeolog, kulturoznawca, muzealnik, pracuje w Muzeum KL Płaszów. Autor artykułów m.in. z zakresu archeologii współczesności.

TALYA KLAYNER-DAYAGI – pracownik Wydziału Socjologii i Antropologii Uniwersytetu Bar Ilana w Izraelu. Jej zainteresowania badawcze obejmują m.in.: studia nad pamięcią zbiorową, historiografię, fenomenologię oraz etnografię muzeów wojskowych. Przewodnicząca Stowarzyszenia Rodzin Żydowskich Pionierów (Association Jewish Pioneers POW Families) oraz wnuczka jeńca wojennego – Endre Weidlingera.

DAWID KOBIAŁKA – dr, archeolog, antropolog kulturowy, adiunkt w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Autor artykułów m.in. z zakresu archeologii współczesności oraz archeologii sądowej.

VALTER MARCHETTO – badacz losów żołnierzy poległych w okresie I i II wojny światowej. Administrator strony internetowej: cadutivigevano.it, upamiętniającej włoskich wojskowych. Aktywista wspomagający osoby ubiegające się o uzyskanie Medalu Honorowego dla obywateli włoskich deportowanych i internowanych w nazistowskich obozach w latach 1943–1945.

MAREK MICHALSKI – badacz historycznych fotografii lotniczych, absolwent Politechniki Śląskiej w Gliwicach oraz Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie (Wydział Inżynierii Lądowej i Geodezji). Współpracownik Muzeum w Treblince, Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy oraz Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych. Autor i współautor artykułów z zakresu historii oraz fotointerpretacji zdjęć lotniczych z okresu II wojny światowej.

MICHAŁ PAWLETA – dr hab., prof. UAM, archeolog, pracuje na Wydziale Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zainteresowania badawcze: społeczne funkcjonowanie archeologii, rola i znaczenie przeszłości we współczesnym świecie, wartości dziedzictwa archeologicznego, zarządzanie i ochrona dziedzictwa archeologicznego oraz teoria i metodologia archeologii.

RITA RATTI – członkini zespołu naukowo-badawczego, działającego przy Bibliotece Miejskiej w San Giorgio di Lomellina. Specjalizuje się w badaniach historii lokalnej. Organizatorka wystawy poświęconej żołnierzom poległym podczas I wojny światowej, w 2016 r. zwieńczonej wydaniem książki *Quota 100*. Zajmowała się badaniem losów ludności żydowskiej, przymusowo przesiedlanej we Włoszech. Uczestniczy w poszukiwaniach dokumentów dotyczących poległych i weteranów II wojny światowej.

KAMIL WEBER – dr, politolog, pracownik Działu Naukowego Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych oraz współpracownik Uniwersytetu Opolskiego. Autor artykułów dotyczących tematyki jenieckiej, konfliktów zbrojnych i relacji międzynarodowych w XX oraz XXI w.